

Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет

Збірник наукових праць

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ ФІЛОЛОГІЇ

МОВОЗНАВЧІ СТУДІЇ

ВИПУСК 10

НАУКОВІ ЗАПИСКИ

Рівненського державного гуманітарного університету

Рівне – 2002

ББК 81 Актуальні проблеми сучасної філології. Мовознавчі студії. Збірник наукових праць
А 43 Рівненського державного гуманітарного університету.
4 Вип. 10. – Рівне: РДГУ, 2002. – **190**
УДК 811.161.2

У збірнику вміщені статті з проблем українського мовознавства науковців, аспірантів кафедри української мови Рівненського державного гуманітарного університету та науковців інших вишів. Основні теми поданих публікацій стосуються актуальних питань синтаксису і лексикології, словотвору та лінгвістики тексту.

Для науковців, викладачів, аспірантів, студентів-філологів.

Редакційна колегія:

Головний редактор

Шульжук Каленик Федорович,
 доктор філологічних наук, професор,
 зав. кафедри української мови
 Рівненського державного гуманітарного університету,
 дійсний член Академії наук вищої школи України

Заступник головного
 редактора

Шевчук Степан Іванович,
 кандидат філологічних наук, професор, директор Інституту
 мистецтв Рівненського державного гуманітарного університету

Члени редакційної колегії:

1. **Бойко В.Г.**, доктор філологічних наук, професор кафедри фольклористики Національного університету ім. Т.Г.Шевченка (м. Київ).
2. **Вихованець І.Р.**, доктор філологічних наук, професор, член-кореспондент НАН України, завідувач відділу історії і граматики української мови Інституту української мови НАН України (м. Київ).
3. **Вокальчук Г.М.**, кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови Рівненського державного гуманітарного університету.
4. **Галич О.А.**, доктор філологічних наук, професор, зав. кафедри української літератури Луганського державного педагогічного університету.
5. **Голомб Л.Г.**, доктор філологічних наук, професор кафедри української літератури Ужгородського державного університету.
6. **Гуйванюк Н.В.**, доктор філологічних наук, професор, зав. кафедри сучасної української мови Чернівецького національного університету ім. Ю.Федьковича.
7. **Давидюк В.Ф.**, доктор філологічних наук, професор, зав. кафедри фольклористики Волинського державного університету ім. Лесі Українки (м. Луцьк).
8. **Денисюк І.О.**, доктор філологічних наук, професор кафедри української літератури Волинського державного університету ім. Лесі Українки (м. Луцьк).
9. **Дунасвська Л.Ф.**, доктор філологічних наук, професор, зав. кафедри фольклористики Національного університету ім. Т.Г.Шевченка (м. Київ).
10. **Загнітко А.П.**, доктор філологічних наук, професор, зав. кафедри української мови Донецького державного університету.
11. **Зелінська Л.В.**, кандидат філологічних наук, доцент кафедри української літератури Рівненського державного гуманітарного університету.
12. **Іваницька Н.Л.**, доктор філологічних наук, професор, зав. кафедри української мови Вінницького державного педагогічного університету ім. М.Коцюбинського.
13. **Кузьмич О.О.**, кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови Рівненського державного гуманітарного університету.
14. **Поліщук Я.О.**, доктор філологічних наук, доцент, зав. кафедри української літератури Рівненського державного гуманітарного університету.
15. **Радишевський Р.П.**, доктор філологічних наук, професор кафедри української літератури Національного університету ім. Т.Г.Шевченка (м. Київ).
16. **Турган О.Д.**, доктор філологічних наук, професор кафедри української літератури Запорізького державного університету.
17. **Удалов В.Л.**, доктор філологічних наук, професор кафедри української літератури Волинського державного університету (м. Луцьк).
18. **Чирков О.С.**, доктор філологічних наук, професор, зав. кафедри теорії літератури Житомирського державного педагогічного інституту ім. І.Я.Франка.

Упорядники: Якимчук О.І., Кузьмич О.О.

Друкується за рішенням Вченої ради
 Рівненського державного гуманітарного університету
 (протокол №9 від 26 квітня 2002 р.).

*За точність і грамотність публікацій відповідають автори.
 Рукописи не рецензуються і не повертаються.*

Адреса редакції: 33000, м. Рівне, вул. С.Бандери, 12
 Рівненський державний гуманітарний університет
 (вул. Остафова, 31, кафедра української мови)

ISBN 966-72-81-04-9

© Рівненський державний гуманітарний університет

32. 32.Українка Леся. Зібрання творів: У 12-ти т. – К.: Наук. думка, 1975 – 1979. – Т.Х. – 542с.; Т.ХІ. – 478с. Т.ХІІ. – 694 с.
33. Фомина М.И. Современный русский язык: Лексикология. – М.: Высш. шк., 1990. – 415 с.
34. Хвильовий М. Твори: В 5-х т. – Нью-Йорк – Балтимор – Торонто, 1986. –Т.V. – 834 с.
35. Хвильовий М. Твори: В 2-х томах. – К.: Дніпро, 1991. – Т.2. – 924 с.
36. Шевченко Т. Зібрання творів: У 5-ти т. – К.: Дніпро, 1979. – Т.V. – С. 237-482.
37. Энциклопедический словарь юного филолога. – М.: Педагогика, 1984. – 351 с.

Резюме

В статье проанализированы основные структурно-семантические разновидности неологизмов, функционирующих в эпистолярных текстах как элементы речевого этикета. Описаны семантико-стилистические особенности окказиональных обращений, зафиксированных в письмах Леси Украинки, Х. Алчевской, А. Горской, В. Марченко и других адресантов.

УДК 801.73'1:001.891

Лариса Войцешук, Неля Мандрик

ТЕКСТ ЯК ОБ'ЄКТ ЛІНГВІСТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

При описі зв'язного монологічного тексту необхідно не тільки спиратись на закономірності розуміння тексту носієм української мови, але й постаратися поглянути на мову з іншого боку. Слід виділити особливі параметри опису, врахування яких дозволить сформувати у тих, хто навчається, “текстову інтуїцію”.

Ми можемо очікувати від іноземців, що вивчають українську мову, своєрідної інтерференції на рівні тексту – тенденції до пошуку в українській мові правил поєднання речень, інтуїтивно зрозумілих у рідній мові.

При цьому субституція ще не сформованих навичок володіння мовою, що вивчається, навичками використання рідної мови призводить до того, що текст починає звучати “українською мовою”.

Іноземні учні, оволодіваючи монологічним мовленням, повинні пов'язувати речення між собою. Такий учень, знаючи, що в українській мові відносно вільний порядок слів, з деякими труднощами кваліфікує речення з непрямым порядком слів як залежне від контексту, несамостійне.

Потрібні деякі норми, швидко орієнтуючись на які, іноземець поєднував би в тексті речення за тими нормами, за якими це роблять носії української мови, досягаючи комунікативної мовленнєвої правильності на рівні тексту.

Інакше кажучи, якщо будуть відомі суттєві лінгвістичні ознаки різного роду груп речень, то вони можуть стати як предметом вивчення, так і предметом навчання. Усім

цим моментам слід приділяти увагу тільки після того, як вивчені основні мовні, а не стилістичні засоби поєднання речень у мовленні. Але ж тим чи іншим чином організовані групи речень є групами не тому, що в них простежуються певні композиційні або стилістичні закономірності. Композиційні або стилістичні характеристики вторинні, вони присутні в групах речень як результат певних мовних зв'язків речень.

Наявність у тексті груп речень “є одним з найважливіших показників сформованості механізму побудови письмового тексту”. “Вивчення складного синтаксичного цілого все більше пов'язується із завданнями розвитку культури мовлення” [1].

За основу вивчення тексту ми беремо формальні критерії, хоча в основі структури тексту лежать і смислові відношення. Зміст повністю ігнорувати не можна, немає змісту – немає тексту. Але якщо на початку речення використаний сполучник сурядності, який виражає синсемантичність речення, то смислова залежність речення від контексту отримає цілком певну мовну конкретизацію: якби зміст речення не вимагав цього сполучника, він би і не з'явився. Ми поділяємо думку Дреслера, який вважав, що “будова семантичної лінгвістики тексту на семантичних засадах була б передчасною” [4: VIII].

Що ж ми розуміємо під текстом ?

Текст – це письмовий за змістом мовленнєвий твір, який належить одному учаснику комунікації, завершений за змістом і правильно оформлений [2].

Опора на письмові джерела, без сумніву, має і свої мінуси, але у практиці лінгвістичного аналізу певні результати отримані при дослідженні письмових творів. “Вибір письмового тексту як матеріалу для аналізу обумовлений тим, що письмове мовлення – це найбільш адекватна форма реалізації мовної системи, тому що в усному мовленні внаслідок того, що воно ситуативне, виникають різного роду відхилення від існуючих форм мови ...” [5].

Ідея рівневої будови мовної системи передбачає вищий рівень – рівень тексту. Ознаки цього рівня поки що не отримали конкретизації. Тут можливі два висновки:

1. Ідея рівневої будови закінчує своє існування на рівні речення, якщо не знайдено певних параметрів, які характеризують рівень тексту.

2. Ознаки рівня тексту є, але ще не знайдені.

Як поставитись до цього ?

В.А.Звегінцев, говорячи про лінгвістичні рівні, відзначає, що прибічники теорії рівнів мають на увазі не стільки теорію будови мови, скільки теорію опису мови [3]. Дійсно, рівнева будова мови дуже умовна, і ця умовність підтверджується або спростовується при накопиченні й осмисленні матеріалу. Опис мови з використанням поняття рівня має на меті створення якоїсь конструктури, пошуки якої при аналізі конкретних мовних явищ – наслідок використання ускладненої останнім часом лінгвістичної термінології.

Ми не відмовляємось від поняття “рівень тексту”, але розцінюємо цей рівень як такий, що займає найвище місце в ієрархії мовних одиниць. Ієрархічне осмислення цього поняття вимагає від дослідника розглядати як умову існування речення обов’язкове включення його до певної групи.

Недостатня результативність деяких досліджень, направлених на виявлення закономірностей побудови груп речень, призвела до таких висновків: “насправді “синтаксична єдність” – явище мовленнєве, а не структурно-типологічне, тому вона не має визначеності, тобто стабільної структури, як інші мовні одиниці ... Синтаксична єдність – це одиниця мовлення.

Ми не помилились, якщо будемо говорити про групу речень як про те, що ми спостерігаємо, та як про те, що ми уявляємо, те, що відноситься не до мови, а до опису мови.

Віднесення речення до якого-небудь мовленнєвого типу – розповіді, опису, роздуму – при певній залежності/ незалежності речень від контексту не викликає сумнівів; у працях багатьох лінгвістів розрізняються тексти, які формують точку зору того, хто говорить про вчинок і того, хто зробив цей вчинок /Нечаєва О./. Розрізнення належності речень до типу мовлення свідчить про бажання дослідників бачити предмет дослідження максимально монолітним, наближеним до мовленнєвого твору.

Таким чином, нашим завданням є “пошук відношень між висловлюваннями”, “пошук загальних закономірностей, а не аналіз окремих уживань”, “пошук правил поєднання речень на синтагматичній площині” [3].

В останні роки були здійснені спроби вивчення правил будови тексту за допомогою поняття пресупозиції. Пресупозиційна основа аналізу тексту – ознака особливого значення контексту.

Крім того, застосування до аналізу поняття пресупозиції – ще одне підтвердження несаможитності речення. В.А.Звегінцев, наприклад, пише, що “ми маємо всі підстави визначити псевдоречення як абстрактну комплексну модель мовленнєвої діяльності”, “... якщо ізольоване речення сприймається як потрібне ... це означає, що воно знаходиться в дискурсі, який не має виражених форм”. Текст типу: *Лікар говорила німецькою. Вона кульгала на ліву ногу*. В.А.Звегінцев зв’язним у повному сенсі цього слова не вважає, відмічаючи, що тут має місце тільки формальний зв’язок. Не погоджуючись з такою оцінкою наведеного тексту, дозволимо собі зазначити, що дискурс, який не має виражених форм, ніяк не може вважатись мовленнєвим явищем.

Будь-яка концепція, щоб мати право на існування, повинна узгоджуватись з фактами, що лежать у її основі.

Під фактами ми розуміємо як мовні феномени, так і ряд спостережень і узагальнень, зроблених лінгвістами. У цьому сенсі ми повинні приділити увагу визначенню місця окремого речення в мовній системі. Виділення груп речень повинне бути обмеженим. Не слід відносити будь-яке речення до якоїсь єдності; бажано

орієнтуватись на мовні показники, які сигналізують про залежність речення від контексту, або, навпаки, про його ізольованість. Якщо засоби створення єдності речень стосуються компетенції стилістики (структурний паралелізм, видо-часові узгодження, перифраза), вважати їх релевантними не слід. Це буде дотриманням принципу оптимальності. Згідно з даним принципом "... до опису та пояснення об'єктів, що вивчаються, слід підходити найбільш простим, найбільш економним способом, беручи до уваги лише ті ознаки й властивості, які вважаються для них у певному сенсі суттєвими" [6].

Слід брати до уваги, "... що ніяка наука не може описати і пояснити "поведінки" емпірично зафіксованих індивідуальних феноменів з принциповим безмежним і постійним багатством якостей, які змінюються" [6].

Але це не є підставою для того, щоб змиритися з неможливістю провести те чи інше узагальнення, оскільки шляхом абстрагування ми допускаємо "... існування таких об'єктів, які самі по собі існувати не можуть, але при посередництві яких ми можемо отримати достовірні свідчення про ті чи інші явища дійсності" [6].

Орієнтуючись на це положення, ми виділяємо текстову категорію послідовності.

При описанні зв'язного тексту неможливо спиратися на розпливчасті терміни. Вважається цілеспрямованим відродити забуте поняття категорії в її традиційному розумінні.

І.Р.Гальперін виділяє такі текстові категорії: інформативність, завершеність, інтеграція, зчеплення, ретроспекція, перспекція, партитурність, глибина, пресупозиція, прагматика [7].

Якщо спробувати знайти в тексті фонему, узагальнене розуміння яких потрапляло б під визначення категорії, то для всіх можливих одиниць тексту загальним значення буде значення послідовності, або лінійності.

Конкретизуємо визначення категорії послідовності.

Під категорією послідовності розуміється узагальнене значення лінійності (під лінійністю розуміється розміщення елементів репліки у вигляді мовленнєвого ланцюга), яке виражається в українській мові займенниками певних категорій, сполучниками сурядності, зміненням порядком слів, неповнотою речення.

Категорія послідовності є категорією тексту. Текст складається із зміни поодиноких речень та об'єднаних у групи несамотійних речень. Універсальна якість будь-якого тексту – лінійність – дозволяє показати можливу роль речення – мінімальної комунікативної одиниці – у монологічному мовленні. Роль ця може бути різнобічною: речення як мінімальна комунікативна одиниця або функціонує самотійно, або комплектує більш вагомі об'єднання, будучи лише складовою частиною цілої групи. У другому випадку речення має форми його несамотійності, тобто показники його синсемантичності.

Категорія послідовності є загальним поняттям лінгвістики тексту, яке визначає характер тексту і має своє вираження у способах поєднання речень. Будь-яка категорія є сукупністю однакових явищ, якими в даному випадку є речення, що функціонують у тексті як мінімальні комунікативні одиниці, які служать для передачі змісту в лінійній послідовності.

За допомогою категорії послідовності можна описати:

- синтагматичні відношення між реченнями, що складають групу;
- синтагматичні відношення між поодинокими реченнями і групами речень;
- парадигматичні відношення між можливими варіантами речень.

Якщо дослідити історію категорії послідовності, то можна помітити, що ця категорія була притаманна протоукраїнській мові, але мала там інше формальне вираження. Так, для давньоруських текстів характерним було “ланцюгове нанизання речень” та особлива функція сполучників “а, і, да, да і”. Для письмового варіанту протоукраїнської мови зміст категорії послідовності вражало явище багатосполучниковості.

Таким чином, факт історичної зміни мовного змісту категорії послідовності свідчить про певну цілісність і самостійність цього поняття, яке закономірно виділяється стосовно будь-якого діяхронічного зрізу.

Разом з Р.Харвегом будемо називати речення, яке не має сигналів несамостійності, комунікативно-сильними, тобто такими, розуміння яких можливе без звертання до сусідніх висловів; а речення, які мають сигнали несамостійності – комунікативно-слабкими. Між реченнями цих двох типів можуть бути парадигматичні відношення [8].

Парадигма речення, яка була виявлена з урахуванням категорії послідовності, базується на опозиції синтагматично та семантично незалежного речення комунікативно-слабкому реченню, що має сигнали несамостійності.

Ми вважаємо, що синтагматична залежність направлена від попереднього висловлювання до наступного, і визначаємо парадигму як тип таких змін, що представляють різні текстові значення.

Вільний порядок слів в українській мові дозволяє в реченні ряд перебудов. Речення, яке має групу підмета, присудка, обставини, утворює як мінімум 60 членів парадигми. Зміна порядку слів дає шість варіантів речення; додавання сполучників сурядності – 60 варіантів речення; субституція підмета особовим займенником – ще 60 варіантів речення.

Категорія послідовності досить глобальна і не має суто граматичного характеру. Немає сумнівів у тому, що будь-яке дослідження, яке має конкретний характер, дуже корисне. Як говорить Т.М.Ніколаєва, “... ключ до текстової граматики – це сама ідея лінійного розміщення одиниць”. “...Поштовхом до виявлення нових категорій і класів і до переосмислення старих є не зв’язність тексту, а його лінійність” [2]. Важко

сумніватись у лінійному характері статусу тексту в будь-якій мові, тому така лінійність може стати аксіомою.

На думку Ю.С.Степанова, у граматиці з'являються так звані суперкатегорії. У цьому сенсі категорія послідовності, яка об'єднує значну кількість комунікативно-слабких варіантів речень, заслуговує включення до рангу суперкатегорій.

Останнім часом у лінгвістиці тексту розповсюджується поняття прихованої категорії.

Користуючись поняттям категорії послідовності, ми, по-перше, пропонуємо опис українського тексту, по-друге, орієнтуємо цей опис на подальші можливі порівняння зв'язку речень в українській та інших мовах.

Текстова категорія послідовності має конкретний зміст, який виявляється в текстових значеннях.

Крім загального значення – послідовності та лінійності – можуть бути знайдені значення, які виявляються в межах одного речення. Так, наявність у реченні сполучників сурядності свідчить про значення координації (*З ранку було тепло та сонячно. Але до вечора погода зіпсувалась*). Змінений порядок слів сигналізує про значення інверсійності (*Вступати до технічного інституту Максим не хотів*). Неповнота речення виражає значення інкомплетивності (*Рано вранці туристи пішли на вокзал. Вони довго сперечалися, до якої станції їхати. Нарешті сіли на київську електричку.*) Представленість у реченні займенників третьої особи, особових, присвійних, вказівних займенників, займенникових прислівників, які виконують роль підмета, додатка або обставини, вказує на значення про номінальності / або вторинної номінації в самому загальному її розумінні / (*Він піднявся на восьмий поверх*).

Значення інкомплетивності розкривається в неповноті речення.

О.М.Пешковський неповноту речення визначає як випадкову і як таку, що не створює особливих форми. Випадковість, як і типовість, – поняття для іноземця незрозумілі. Визначення неповноти речення для іноземних учнів повинно мати поняття:

- про головні члени речення;
- про дієслова, які вимагають доповнення;
- про структуру означеного словосполучення [10].

Неповнота речень стала останнім часом розглядатись як контекстуально підготовлений компонент складного цілого. Практика аналізу неповних речень, яка склалась раніше, не брала до уваги контексту групи речень, вона мала в собі парадоксальну тенденцію до типізації нетипового, звідси – виділення так званих еліптичних речень, “неповних речень особливого типу”.

Значення інверсійності є максимально складним для засвоєння. Лінгвіст, який не спеціалізується в галузі вивчення порядку слів, скаже, що порядок слів в українській мові вільний. Однак лінгвіст, який займається дослідженням порядку слів, скаже, що порядок

слів в українській мові не вільний. При різному порядку слів зміст речення, його комунікативне значення стає іншим.

Крім значень координації, інкомплетивності, інверсійності, прономінальності і стилістичного значення, в категорії послідовності можна виділити значення модальності. Значення модальності ми визначаємо як співвіднесеність змісту речення з дійсністю через належність до певного типу мовлення.

Таким чином, виділення текстової категорії послідовності дає можливість представити в системі особливості поєднання речень у зв'язному українському монологічному тексті, оцінити ступінь їх взаємозв'язку.

Комунікативно-слабкі речення як варіанти комунікативно-сильних у сукупності з останніми являють собою парадигму, яка ілюструє мовний зміст категорії послідовності. Цей мовний зміст виявляється у значеннях координації, інверсійності, інкомплетивності, прономінальності. Залежність речення від контексту, таким чином, визначається за чотиримірною шкалою. Обмеження у сполученні чотирьох значень категорії послідовності має місце тільки при сполученні в одному реченні по відношенню до головних членів речення значень інкомплетивності та інверсійності. Ступінь засвоєння окремих значень, як показують мовні явища, що лежать у їх основі, різний. Так, значення прономінальності і координації є менш складними, ніж значення інверсійності та інкомплетивності.

Відмічені чотири значення категорії послідовності виявляються без звертання до контексту. В умовах текстової ретроспекції відмічаються ще два значення категорії послідовності – стилістичне і значення модальності. Засвоєння засобів вираження стилістичного значення допомагає у створенні композиційної єдності мовлення. Реалізація способів створення значення модальності призводить до функціонально-мовленнєвої цілісності тексту.

ЛІТЕРАТУРА

1. Москальская О.И. Текст как лингвистическое понятие. – Иностранные языки в школе, 1978, № 3.
2. Ніколаєва Т.М. Лінгвістика тексту та проблеми загальної лінгвістики. Сер. літ. та мова. 1997. т. 36, № 4. – С. 6.
3. Звегинцев В.А. Предложение и его отношение к языку и речи. – М., 1976. – С. 9.
4. Дреслер В. Синтаксис тексту. – кн.: Нове в зарубіжній лінгвістиці: Лінгвістика тексту. – В. VIII. – 112 с.
5. Азизян С.А. Методика обучения видо-временным формам английского глагола для употребления в устном монологическом высказывании. Автореф. дис. – К., 1998. – С. 8.
6. Распопов И.П. Методология и методика лингвистических исследований: методы синхронного изучения языка. – Воронеж, 1996. – 20 с.

7. Гальперин И.Р. Грамматические категории текста: опыт обобщения. – В кн.: Изв. АН. СССР. Сер. лит и яз., 1977, т. 36, № 6. – С. 3.
8. Харвег Р. Редуковане мовлення. – В кн.: Нове в зарубіжній лінгвістиці: Лінгвістика тексту. – В. VIII.
9. Степанов Ю.С. Методи і принципи сучасної лінгвістики. – К., 1975.
10. Пешковський О.М. Русский синтаксис в научном освещении. 4-е изд. – М., – 1934.– 353 с.

Summary

The article deals with the questions of the linguistic analyses of a monologue text and its key categories in the main types of speech. The authors try to give the analyses on the bases of the complex methodology.

УДК 811.161.2+821.161.2-1“19”

Галина Вокальчук

ІНДИВІДУАЛЬНО-АВТОРСЬКІ ЮКСТАПОЗИТИ В УКРАЇНСЬКІЙ ПОЕЗІЇ 20-30-х РОКІВ ХХ СТОЛІТТЯ

Для поетичного мовлення характерним є активне вживання складених найменувань - юкстапозитів (від лат. *juxta* – поряд, біля і *positio* - місце). Порівняно з однослівними номінаціями, юкстапозити характеризують денотат конкретніше, точніше. Крім того, вживання їх замість описових конструкцій сприяє лаконічності висловлювання, що особливо поціновується в поезії.

Семантична і словотвірна специфіка юкстапозитів частково описана науковцями на матеріалі української та інших слов'янських мов [1; 2; 3: 65-69, 85; 5: 70-79; 6; 8; 10: 269-272], проте досі предметом спеціального дослідження практично не обиралися юкстапозити, що функціонували в поезії 20-30-х років. Тим часом кількість утворень такого типу досить значна. Незважаючи на те, що юкстапозити є загалом продуктивним типом номінації у сфері поетичного мовлення, у загальномовних словниках вони, як правило, не фіксуються. Тому комплексний аналіз цих оригінальних (у переважній більшості) утворень є актуальною мовознавчою проблемою.

У лінгвістичній літературі ряд дослідників аналізують складені найменування, утворені в результаті поєднання узуальних слів чи їх форм, як okazіональні одиниці [8; 11: 57, 66-70]. Утім, питання про okazіональність номінацій типу *гроза-загроза* (М.Доленго), *зорі-діти* (П.Лучанський), *люди-граніти* (В.Бобинський) належить до дискусійних. У принципі будь-який свідомий носій мови може утворити юкстапозит за високопродуктивним типом “узуальне слово + узуальне слово”. Це, закономірно, викликає сумніви в доцільності віднесення таких номінацій до okazіональних. Творче

ЗМІСТ

Розділ I. Теоретичні питання синтаксису

<i>Шульжук К.Ф.</i> Функціональні параметри складного речення у художньому стилі	4
<i>Беценко Т.П.</i> Особливості функціонування конструкцій з прямою мовою в українських думках	10
<i>Давнюк С.В.</i> Особливості внутрішньої структури предикативних одиниць у складних конструкціях з сурядністю і підрядністю	14
<i>Кузьмич О.О.</i> Синтаксичні засоби творення ритму в прозовому творі (на прикладі новели Олеся Гончара “Модри камень”)	20
<i>Ричагівська Ю.Є.</i> Специфіка засобів зв’язку складного речення в поетичному мовленні	24
<i>Шкарбан Т.М.</i> Експресивно-виражальні можливості конструкцій з однорідною супідрядністю	29
<i>Шульжук Н.В.</i> Загальнолінгвістичні проблеми опису українського діалогічного мовлення	34
<i>Щербачук Н.П.</i> Предикатні синтаксеми у структурі семантичного елементарного простого речення діалогічного мовлення	39

Розділ II. Семантика лексичних одиниць

<i>Кирилкова Н.В.</i> Семантичне поле компонента <u>верба</u> в українських фраземах та пареміях	48
<i>Крижановська О.М.</i> Назви на позначення ахроматичних кольорів в українській мові	52
<i>Сербіна Т.Г.</i> Мовні зміни в лексиці російської мови новітнього періоду (за матеріалами сучасних газет)	60
<i>Турик Л.Р.</i> Дієслово говорити (казати): перформатив чи дескриптив	64

Розділ III. Історія мови та лінгвістики

<i>Мандрик Н.В.</i> Лексика слов’янських мов як джерело вивчення духовної культури давніх слов’ян	70
---	----

Розділ IV. Аспекти досліджень у словотворі

<i>Гаврилюк Н.В.</i> Оказіональні прикметники-композиції у поетичному словнику неокласиків (словотвірний аспект)	74
<i>Степанова О.І.</i> До питання про структурно-функціональну одиницю словотворчого рівня	79

Розділ V. Лінгвістика тексту

<i>Богдан С.К.</i> Оказіональні звертання української епістолярії	86
<i>Войцешук Л.А., Мандрик Н.В.</i> Текст як об’єкт лінгвістичних досліджень	95
<i>Вокальчук Г.М.</i> Індивідуально-авторські юкстапозити в українській поезії 20-30 років XX століття	102
<i>Горожа нова С.О.</i> Кольороназви як елемент ідіостилю Миколи Хвильового	109
<i>Златів Л.М.</i> Проблема сприймання (розуміння) тексту та його структурно-сміслового аналізу в психолінгвістиці	115
<i>Ожигова О.В.</i> Особливості стилістики сучасної української драми.	121
<i>Смітюх Т.М.</i> Інтертекстуальність у релігійних текстах	127
<i>Соколовська С.Ф.</i> Взаємообумовленість текстових категорій зв’язності та дискретності	132
<i>Хом’як О.І.</i> Принципи ідіостилистичного аналізу художнього	

тексту	139
Розділ VI. Особливості говорів української мови	
Євтушок О.М. Модель і її мовленнєва реалізація: лексичний і семантичний аспекти	146
Мазяр В.П. Ареологія лексики народних промислів у західнополіських говірках української мови	149
Розділ VII. Проблеми мовної освіти	
Ковальчук Н.П. Питання взаємозв'язку синтаксису і пунктуації	154
Лещенко Г.П. Система вправ на збагачення мовлення учнів комунікативно значущою культурознавчою лексикою	157
Хом'як І.М. Питання методики орфографії в підручниках з української мови	167
Розділ VIII. Актуальні питання мовної культури	
Войцешук Л.А. Теорія формування комунікативно-мовленнєвих умінь у складних ситуаціях спілкування з точки зору функціональної культури мовлення	174
Олексієвець Л.С. Граматичні особливості ділових паперів	178
Відомості про авторів	183

Наукове видання

Актуальні проблеми сучасної філології

Мовознавчі студії

Збірник наукових праць

Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 10

Упорядкування та наукове редагування

Олександри Якимчук,

Оксани Кузьмич

Макет та комп'ютерна верстка

Андрія Слинька

Обкладинка

Олексія Литвина

Рекомендовано до друку Вченою радою

Рівненського державного гуманітарного університету

(протокол №9 від 26 квітня 2002 р.)

У збірнику вміщені статті з проблем українського мовознавства науковців, аспірантів кафедри української мови Рівненського державного гуманітарного університету та науковців інших вишів. Основні теми поданих публікацій стосуються актуальних питань синтаксису і лексикології, словотвору та лінгвістики тексту.

Для науковців, викладачів, аспірантів, студентів-філологів.

Макет, верстку, дизайн здійснено в редакційно-видавничому відділі

Рівненського державного гуманітарного університету

Адреса редакції: 33000, м. Рівне, вул. С.Бандери, 12

Рівненський державний гуманітарний університет

(вул. Остапова, 31, кафедра української мови). Тел.: 26-17-79

Підписано до друку 15.05.2000. Гарнітура Times Roman Cyr.

Умов. друк. арк.. 19, 0. Наклад 200 прим.